

БЕЛЕГ

ТАМАРА ЛУЈАК

Београд

*Свет је (попут библиотеке)
сачињен од безброј прича.*

Библиотека је огледало космоса.

Алберто Мангел

Резиме: Интернет страница *Белег* (<http://belegbg.wordpress.com/>) покренута је као место на којем ће се објављивати дела из области (домаће) фантастике: кратка прича, афоризам, песма и хаику. Представљена је и анализирана идеја *Белега*.

„Читалачка амбиција не познаје границе“¹, зато писци пишу (оно што би волели сами да читају), књижари штампају, читаоци купују, а учесници конференција проучавају и разматрају. Питања, попут писања, не знају за границе, а такав је и сам космос. Како онда за тему не изабрати звезде на небу, космос сам?

„Као и природа, библиотеке се ужасавају вакуума... Управо због тих празних места чувамо знање. Године 764, после угушивања Емијеве побуне², јапанска царица Шотоку је, верујући да је крај света близу, одлучила да остави траг свог времена за нека будућа поколења која би се могла издићи из пепела. По њеном наређењу, четири дарани-сутре (основне речи мудрости преведене са санскрта на кинески) штампане су помоћу дрвених клишеа на тракама хартије и уметнуте у мале дрвене ступе – знамења космоса која описују четвртасту основу земље и успињуће кругове небеса учвршћене око штапа господара Буде. Ове ступе су потом похрањене у десет водећих будистичких храмова царства.

Кинеске библиотеке имају дугу историју класификације која одражава, у свој својој разноликости, промену начина на који је Кина поимала космос. Најстарији каталози прате хијерархију коју намеће веровање у врховну

¹ Алберто Мангел, *Библиотека ноћу*, Београд, 2008, стр. 56.

² Еми но Ошикацу, односно Фуцивара но Накамаро, јапански племић, подигао је побуну против тадашње власти 764. године.

владавину богова, под чијим праисконским, свеобухватним небесима – краљевством небеских тела – стоји потчињена Земља.³

Књига је, дакле, космос у малом.

„Библиотека није само истовремени ред и хаос; у њој царује и игра случаја. Чак и пошто се нумеришу и сместе на одређену полицу, књиге не мирују.“⁴ А све што се односи на библиотеку односи се и на причу као њен најмањи део. По Алберту Мангелу књиге су „продужеци нас самих, увек спремне и надхват руке, увек од помоћи, стари знанци“. А то су и наше приче, јер: приче-радни кутак-библиотека-*Белег*- све то садржи наш идентитет на микро, односно макро плану.

Која је ваша књига? Ваша прича?

„Библиотекар је, у некој мери, и архитект“, сматра Мишел Мело, директор Библиотеке у Бобуру у Паризу. „Он гради своју збирку као здање у којем читалац мора наћи пут, открити себе, и живети“⁵ у оној истој мери у којој је *виша сила* створила свемир, распоредила звезде и маглине, црне рупе и астероиде, и изнедрила нас, и препустила нам да га упознајемо, истражујемо, изучавамо и кроз то упознавање сазревамо, растемо и откривамо себе и своју природу.

Писац је катализатор космоса.

О томе говори и „библиотека коју чине прави углови“ а која „сугерише поделу на делове или предмете, што је у складу са средњовековним схватањем хијерархијски устројеног и категоризованог космоса.“⁶

Што се, пак, савременог доба тиче и његовог осликавања свемира у малом (књигама, речју), навешћемо закључке већ цитираног аутора. Алберто Мангел је, одлучивши да сагради своју нову кућу у једном малом месту у Француској, са великом и пространом библиотеком, запазио једно врло интересантно поклапање. Наиме, приметио је да су радници зидали библиотеку „спретношћу вештих словослагача у старовремским штампаријама“ и закључио: „Та слика ми је пала на памет јер се у локалном говору крупни камен назива великим словом (*majuskula*) а ситни малим словом (*minuskula*).“⁷

Додир књиге најинтимнији је додир. Зато верујемо књизи. „Енциклопедија света, универзална библиотека постоји – и то је сам свет.“⁸

Зашто „Белег“?

„Сваки читалац проналази чари којима присваја страницу која магијом постаје, као да је до тад још нико није прочитао, свежа и неоскврнута. Библиотеке су ризнице и ковчези с благом тих чари.“⁹

³ Алберто Мангел, *Библиотека ноћу*, Београд, 2008, стр. 50, 66, 77.

⁴ Исто, стр. 140.

⁵ Исто, стр. 117.

⁶ Исто, стр. 121.

⁷ Исто, стр. 115.

⁸ Исто, стр. 84.

⁹ Исто, стр. 179.

Отворите свој ковчег с благом.

Мноштво је знакова и симбола у свету, али се један, бар на нашем говорном подручју, јасно издваја, не само по многоструком значењу, већ и по старини. Као вишезначни симбол, белег нам се сам намеће својом разнородношћу, али и значењем које смо му, спојем оностраног и оностраног, сами наменили, стремљењима ка будућности са дубоким коренима у прошлости. Да бисмо јасније објаснили ову слику, морамо ближе да одредимо појам белега.

Белег (биљег) знак је на телу (човека или животиње) или на предмету којим се нешто означава, наглашава или издваја. Као предзнак или знамење могао је да се запази на небу, у сну (*тек ако је сану вјеровати/вјеровати сану и биљези*¹⁰) или чему другом (као део одеће, нпр.) и као такав служио је да предскаже будућност, најави промене или растумачи оно што је било или што ће бити.

Белег се, као маргир, користи као камен којим се облежава гроб или место где је неко погинуо, као међаш (мргин, мргињаш) користи се како би одредио границу (између) имања, а може да се користи и као доказ, успомена, грб (на застави, шлему, штиту), печат или дар (који момак даје испрошеној девојци)...

Белег који смо одабрали за наш заштитни знак представља бело небо са четрнаест црних тачака које представљају право и обрнуто Велико коло, насупрот стварном, црном небу са седам сјајних звезда. Ова је слика, или симбол, узета као показатељ да је све могуће, да границе (између садашњости, прошлости и будућности) не постоје, да се све може изокренути и написати изнова, да културне границе заправо не постоје. Или, књижевним језиком речено:

Белег

Није знала како да протумачи појаву свих тих белега по телу.

Појављивали су се они и раније, али никад у оволиком броју. Целе ноге и руке су јој биле посуте младежима, флекама, тачкама прљавосиве боје, нечим налик на ожилке, нечим другим налик на брадавице...

Сада су јој сви делови тела били прекривени, осим лица, и није знала шта да ради.

А онда је у очајању кренула да их проучава. Требало јој је много времена да установи да сви они чине мапу неба, чију сврху још увек није успела да одгонетне из простог разлога што је врло тешко и споро читала са леђа и стражњих делова руку и ногу.

Највећи белег налазио се негде при дну са десне стране леђа и њега је тумачила као Сиријус у сазвежђу Великог Пса. Даље су ка врату ишли

¹⁰ *Женидба Максима Црнојевића* у: Епске народне песме, *Црнојевићи, Бранковићи и Јакишићи*, Београд, 1959, стр. 21.

Голуб, Сликашки сталак, Златна риба, Водена змија, и Паун који су захватили и руке и врат. Предпостављала је да је на глави и на лицу недостајала Лужна круна, јер су од Сиријуса на доле ишла сазвежђа: Једнорог, на самом крају леђа, Близанци, Мали пас и Рак на левој бутини, Рис, Мали лав и Велики медвед на десној; Ловачки пси и Чизме на десној потколеници, Змај и Мали медвед на левој, а Северна круна је обухватала стопала.

Схватила је да ће, кад се и на лицу буду појавили белези, заточеништву доћи крај.

Наиме, планета Земља је већ вековима била под влашћу окрутних Фреја, који су људима покрали све планете, звезде, астероиде... све чиме је њихово небо некад било богато. Од њиховог доласка постоји само црни, хладан свод и тужан, мучан живот.

Да ли су јој због превелике туге и жеље за некадашњом раскоши родитељи дали име Небо, или је просто тако записано?

Кад се буде и последњи белег појавио, преселиће се горе, зна то, и небо ће опет бити оно што је некад било.

Звезде и књижевност

Човек је одувек стремио звездама. Недавно је у Француској откривено да је праисторијски човек осликавајући пећине преносио констелације звезда на таваницу и зидове својих станишта. Били су то први атласи неба, прве опсерваторије.

Мегалитске гробнице у Ирској и Енглеској, пирамиде у Египту и Америци, римски и грчки храмови, све су то споменици (записани у камену) звездама и божанствима која их персонификују. Другачији запис пронађен је на глиненим плочама у Ниниви. Реч је о *Епу о Гилгамешу* у којем се први пут спомиње одлазак у свемир. Кодекси Маја и Астека, религиозни али и астролошки текстови, својеврсно су сведочанство о посматрању звезда.

Звезде су нашле своје место и у митологији (Сунчева и Месечева мајка, Влашићи). Многи су народи сплели митове и бајке око удаљених нам звезда, попут: *Седам сестара Меамеј* (аустралијска бајка која говори о постанку Влашића), *Сунце се појавило* (руска приповетка) и *Како је постала звезда Даница* (српска бајка).

И у уметничкој књижевности звезде су нашле своје место. Оскар Вајлд је писао о *Звезданом дечаку*, Станислав Лем о *Међузвезданим скитницама*, Артур Кларк о *Граду и звездама*, Лазар Комарчић о *Једној угашеној звезди*, а Гордана Олујић о *Звезди у чијим је грудима нешто куцало*.

О којим ћете звездама ви писати?

Међу звездама

Родили смо се из сна једне звезде, постали од звезданог праха, на звезде се угледамо, ка њима стремимо. Звезде, наши чудесни преци, створиле су нас милијардама година након настанка космоса, након миленијумског сна, изнедриле су нас из саме сржи свог постојања. Захваљујући звездама

живимо под небеском капом, њиховом сјају дугујемо наше снове, њиховом додиру наше љубави.

Звезде, ти чаробни преци, призивају нас од искона. Боје наш свет најразличитијим бојама, греју нас потресним причама, плаше страхотним судбинама, бдију над нама брижно, баш као што свака мајка бди над својим милим дететом.

Чуди ли онда интерес према звездама? Изненађује ли онда љубав коју гајимо према тим космичким лепотицама? Као и свако дете ту смо да им се дивимо, да их посматрамо у њиховој фрапантној величини и снази; питамо се какав су живот водиле пре нас и страхујемо каквом ће смрћу скончати, јер и звезде умиру. Величанствена је њихова смрт, као што је величанствен живот који воде.

Као део звезда, као њихови потомци, ту смо да оставимо запис о велелепним прародитељкама. Неко тај запис испишује математичком формулом, неко спектралном анализом, а неко књижевном речју.

Из тог је разлога наша Интернет страница **belegbg.wordpress.com** окренута свемиру и звездама. Из њих црпимо инспирацију, оне нас хране идејама, побуђују нашу машту. Отуд конкурси попут: „Звезде и ми“ за фантастични афоризам и „Белег“ за фантастичну кратку причу.

Можемо слободно рећи да су нас звезде обликовале. Стога осећамо потребу да им се на неки начин одужимо, скромно, колико је у нашој моћи. Речју, мишљу, причом. *Белегом...*

ЗАКЉУЧАК

Интернет страница *Белег* (<http://belegbg.wordpress.com/>) покренута је као место на којем ће се објављивати дела из области (домаће) фантастике: кратка прича, афоризам, песма и хаику. У циљу промовисања ове Интернет стране до сада су организовани: „357, Прича за трен“ - конкурс за кратку фантастичну причу од 3, 5 и 7 речи, „Звезде и ми“ - конкурс за фантастични афоризам и „Белег“ - конкурс за фантастичну кратку причу до 1.500 карактера. Одзив младих аутора био је задовољавајући: учествовало је око 200 аутора из свих земаља бивше ЈУ.

„Електронски простор је простор без граница.“¹¹ У том смо погледу слични космосу јер, како то обично бива, свака се прича (концепт) временом шири (попут космоса). Тако се и наша прича проширила и разгранала па данас објављујемо радове домаћих аутора: Александар Чотрић, Александар Новаковић, Бојан Богдановић, Динко Османчевић, Весна Денчић, Милан Р. Симић (Ф афоризми); Босиљка Боса Павловић, Вид Вукасовић, Гордана Петковић, Михаило Мика Павловић (Ф хаику); Ранко Павловић, Наташа Станић, Немања Чабрић, Леила Самараи (Ф песме); Доситеј Обрадовић, Гроздана Олујић, Милован Витезовић, Стеван Шарчевић (Ф приче); али и страних: Чапман Коен, Пол Валери, Јохан фон Гете, Марк Твен (Ф

¹¹ Алберто Мангел, *Библиотека ноћу*, Београд, 2008, стр. 184.

афоризми); Хако Јокојама, Александар Нејгебауер, Гинка Билиарска (Ф хаику); Мил Дандоло, Херман Хесе, Халфдан Расмусен, Мил Лабертон (Ф песме); Бабрије, Чианг Јунк-К'е, Џемс Тербер, Емброуз Бирс, Федар, Крилов, Реј Бредбери и многи други (Ф кратке приче).

Како *Белег* има за циљ и да подучи, тако се на овој Интернет страни могу наћи текстови о томе шта је афоризам, епиграм, хаику, кратка прича, фантастика; али и мисли познатих о свакодневном животу (рубрика *Мисли за сваки дан*) и областима које нас занимају (књига, библиотека, уметност, писање и сл. у рубрици: *Зрнце мудрости*). Како се свемир константно шири тако и ми планирамо да растемо, па нас очекују и нове рубрике (*Интервјуи*, *Како (не)писати*).

Белег је покренут скромно, као још једна Интернет страница на којој ће дела из области фантастике наћи своје (заслужено) место, али је временом (од 17.4.2011. кад смо објавили први текст) прерастао у нешто много више: прерастао је у својеврсну минибиблиотеку (домаће и стране) фантастике, која сваким даном све више расте, једну „од бројних библиотека које одражавају вишеструки, вртложни, изазовни идентитет једне земље и епохе“.¹² Замишљена као библиотека која ће да *бележи* и *забележи* мисли савремених младих писаца, полако прераста у страницу која ће да *обележи* време у којем живимо.

„Наше скромно и задивљујуће наслеђе јесте свет и само свет, чије постојање непрестано проверавамо (и доказујемо) тако што себи причамо приче о њему. Сумња да смо ми и свет направљени по лику нечега чудесно и хаотично кохерентног изнад нашег разумевања, ког смо такође део; нада да наш експлодирани космос и ми, његова звездана прашина, имамо неисказиво значење и ред, усхићење док препричавамо старо тумачење света попут књиге коју читамо и у којој смо и ми прочитани; мисао да оно што знамо о реалности јесте творевина саткана од језика – све то проналази своје материјално постојање у том аутопортрету који називамо библиотеком.“¹³

Љубав према речи једна је од најдубљих човекових љубави зато што је прва. Савладавши говор човек је прешао први корак на путу званом цивилизација. Данас му предстоји борба да се одржи на том путу, а један вид те борбе је *Белег*.

«BELEG» (MARK)

Internet page *Beleg* (Mark - <http://belegbg.wordpress.com/>) is founded as a place where works in the topics of fiction (national): short novel, aphorism, poetry and haiku, will be published. Here is presented and analyzed the idea of *Beleg* (Mark).

¹² Исто, стр. 244.

¹³ Исто, стр. 257.